

Jordbruksverkets yttrande över betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Ert dnr Fö2024/01668.

Jordbruksverket ska yttra sig över betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (hädanefter betänkandet). Vi har följande synpunkter att lämna.

Förhållandet till djurskyddslagen

Av 1 kap. 1 § i förslaget till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (hädanefter LKRB) framgår bland annat att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska ha förmåga att värna människors liv och hälsa, upprätthålla grundläggande värden i samhället samt skydda och rädda egendom.

Jordbruksverket utgår från att djur omfattas av begreppet egendom.¹ En annan tolkning skulle leda till risk för att omfattande skador på djur inte vägs in vid bedömningen av om det är fråga om en kvalificerad fredstida krissituation enligt 1 kap. 5 § LKRB. Det skulle vara olyckligt och tycks inte heller ligga i linje med utredningens avsikt². Den högre krisnivån bör rimligen också kunna förädlas av risken för allvarliga skador eller smittor på djur.

En konsekvens av ovannämnda tolkning av 1 kap. 1 § LKRB bör emellertid inte bli att kommuner eller regioner anses ha det primära ansvaret för omhändertagandet av djur. Djurskyddslagen (2018:1192) ställer krav på exempelvis grundläggande djurvelfärd, djurmiljö och naturligt beteende, foder, vatten och tillsyn. Enligt 2 kap. 8 § djurskyddslagen är det också förbjudet att överge djur av tamdjursart. Det åligger djurhållaren att efterleva dessa krav.

Däremot kommer kommunerna, i samråd med länsstyrelserna, att behöva skapa förutsättningar för djurhållare att leva upp till sitt lagstadgade ansvar vid såväl

¹ Detta är den gängse tolkningen av begreppet. I 1 kap. 1 § jordabalken fastställs vad som är fast egendom vilket grundlägger tolkningen att allt annat, inklusive djur, är lös egendom.

² Betänkandet sid. 243.

kvalificerade fredstida kriser som krig. Omfattande förflyttningar av såväl sällskaps- som lantbruksdjur från en kommun till en annan skulle kunna innebära ett stort åtagande för den mottagande kommunen. Ett annat exempel är användning av skyddsrum där det är sannolikt att djurägare kommer att vilja ha med sina djur. För att klara av olika sådana scenarier behöver kommunerna inkludera djurperspektivet i sina planer och i informationen till allmänheten.

Jordbruksverket saknar ett resonemang om detta i betänkandet och ser behov av att det läggs till som en del av kommande förarbeten.

Begreppet kvalificerade fredstida kriser

Jordbruksverket välkomnar att begreppet *fredstida krissituation* definieras i 1 kap. 4 § i LKRB på samma sätt som i 6 § 1 förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

När det gäller förslaget att införa begreppet *kvalificerad fredstida krissituation* som en ytterligare gradering av fredstida krissituationer, har vi följande kommentarer.

Vi instämmer i den analys som utredningen hittills har gjort om vad som kan utgöra en kvalificerad fredstida krissituation. Som exempel nämns utbrott av epizootier. I samband med detta vill vi emellertid erinra om att även stora angrepp av karantänskadegörare på växter skulle kunna leda till samma allvarlighetsgrad.

Vi ställer oss positiva till den föreslagna ambitionshöjningen i form av exempelvis särskilda verksamhetskrav och gedigen planering inför allvarliga krissituationer. En gradering av krisnivåer kan bidra till tydligare ramar för vad som behöver göras, finansieringen av olika åtgärder samt när en kommun eller region förväntas eskalera sina åtgärder under en pågående krissituation.

Den föreslagna definitionen av kvalificerade fredstida kriser i 1 kap. 5 § LRKB innehåller emellertid många bedömningsmoment. Vi ser därför en risk för att vissa insatser under en svårartad fredstida krissituation fördröjs av att krisen behöver omdefinieras och att en sådan dialog drar ut på tiden på grund av olika uppfattningar om tolkningen. Det kan övervägas om den föreslagna ambitionshöjningen är möjlig att genomföra utan att det införs en ny gradering av krisnivåer.

Om begreppet kvalificerad fredstida krissituation ändå införs, instämmer Jordbruksverket i utredningens bedömning att samma begrepp också bör införas i författningar om statliga myndigheters beredskap inför fredstida krissituationer.³ Samma terminologi och bedömningsgrunder behöver så långt som möjligt användas inom hela beredskapssystemet för att underlätta en effektiv krishantering. Förutom samverkan mellan olika krisdrabbade kommuner eller regioner, riskerar

³ Betänkandet sid. 243.

annars länsstyrelsernas samordningsroll enligt 4 kap. LKRB att försvåras. Ett ytterligare exempel där enhetliga ramar är viktiga, är Jordbruksverkets bekämpning av epizootier eller växtskadegörare över kommungränser.

Kommuners och regioners uthållighet i relation till primärproducenternas robusthet

Utredningen bedömer vidare att regeringen bör ge MSB ett eller flera uppdrag att, tillsammans med andra berörda statliga myndigheter och i nära samverkan med kommuner och regioner, göra kartläggningar och analyser av vilka behov av materielförvärv och investeringar som påverkar uthållighetsförmågan.⁴

Jordbruksverket ser positivt på förslaget, då kommuners och regioners uthållighet har betydelse även för de lokala primärproducenternas robusthet och förmåga att bidra till livsmedelsförsörjningen. Primärproduktionen är liksom andra typer av företag beroende av infrastruktur, varor och tjänster som inte ligger inom deras egen förmåga att ombesörja. Detta är ett perspektiv som enligt vår uppfattning är viktigt att ha med i samband med eventuella uppdrag enligt ovan.

Cirka två veckors försörjning med egna resurser

När det gäller kommuners och regioners uthållighet vid kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap föreslås att de med användning av endast egna tillgängliga resurser, vid omfattande eller extrema bristsituationer, under cirka två veckor ska kunna försörja sina

- samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa samt
- verksamheter för kollektivtrafik

med vatten, el, värme, drivmedel, reservdelar och reparationsutrustning.⁵

Vi noterar att resonemanget om en beredskap på cirka två veckor inte har förts in som ett författningskrav i förslaget, utan anges mer i form av en framtida inriktning. I den fortsatta utformningen är det enligt vår uppfattning viktigt att skapa utrymme för kommuner och regioner att anpassa sin beredskap utifrån egna geografiska och strategiska förhållanden. Det kan vara lämpligt att ange tidsramar med utgångspunkt i en behovsanalys, där hänsyn tas till lokala förutsättningar och exempelvis beroenden av kringliggande kommuner och regioner.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Charlotta Dahlberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också ställföreträdande

⁴ Betänkandet sid. 282.

⁵ Betänkandet sid. 281f.

chefsjuristen Håkan Jöngren, Olof Johansson, Nils Arin, Peter Hofverberg, Folke Cerenius, Carin Bunnvik och Emmi Unnerfors deltagit.

Christina Nordin

Charlotta Dahlberg

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till

fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet